

Retten til politisk deltagelse for personer med handicap

Sammendrag

I henhold til artikel 39 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder har enhver unionsborger valgret og er valgbar ved valg til Europa-Parlamentet, og har i henhold til artikel 40 valgret og er valgbar ved kommunale valg. I artikel 21 anerkendes retten til ikke at blive udsat for forskelsbehandling, herunder på grund af handicap, og i artikel 26 anerkendes og respekteres retten for mennesker med handicap til at nyde godt af foranstaltninger, der skal sikre deres autonomi, deres sociale og erhvervs-mæssige integration og deres deltagelse i samfundslivet.

Muligheden for at være involveret i det politiske liv er helt central for det at bo i et demokratisk samfund. Retten til politisk deltagelse, herunder for handicappede, er således solidt forankret i folkeretten og nedfældet i De Forenede Nationers (FN's) konvention om rettigheder for personer med handicap (CRPD), Europarådets instrumenter og Den

Europæiske Unions (EU's) primære og sekundære lovgivning. Valget til Europa-Parlamentet, som finder sted i maj 2014, er en god lejlighed til at undersøge, hvordan relevante nationale juridiske, politiske og administrative bestemmelser tilskynder personer med handicap til eller forhindrer dem i at deltage i valg.

Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) og Kommissionen gennem EU's akademiske netværk for handicapeksperter (ANED) har indsamlet data fra alle EU's 28 medlemsstater, som viser, hvordan retten til politisk deltagelse for personer med handicap respekteres, beskyttes, fremmes og opfyldes i EU. De udtalelser, som er uddraget på grundlag af disse data, fokuserer på valg, valgret og valgbarhed, som er garanteret i den europæiske menneskerettighedskonvention (ECHR), EU's charter om grundlæggende rettigheder og EU-traktaterne.

Væsentlige konklusioner og evidensbaseret rådgivning

Det første budskab fra FRA's og ANED's analyse er positiv: I et tilgængeligt og stimulerende miljø er personer med handicap aktive borgere, som er ivrige efter at deltage i det politiske liv i deres samfund. Ud over at stemme til valg deltager personer med handicap i stort antal i andre typer politiske aktiviteter, herunder medlemskab af politiske partier, deltagelse i politiske møder og kontakt med folkevalgte. Mere tilgængelige oplysninger og processer

samt bedre støtte og tilpasninger i rimeligt omfang – dvs. tilpasninger, der gør det muligt for personer med handicap at nyde deres menneskerettigheder på lige fod med andre – når der er behov for det, kan yderligere øge deres deltagelse.

Et andet budskab er, at der fortsat er store udfordringer med hensyn til at realisere retten til politisk deltagelse for personer med handicap. Der er også

fortsat juridiske hindringer som f.eks. begrænsninger i valgretten for visse personer med handicap og forskelle mellem de løfter, der gives i lovgivning og politik, og deres faktiske gennemførelse, f.eks. i form af utilgængelige valgsteder og websteder. Disse hindringer kan udelukke personer med handicap fra muligheden for at påvirke udviklingen og gennemførelsen af de love og politikker, som former deres dagligdag. Det er vigtigt hurtigst muligt at tage hånd om disse udfordringer med hensyn til at øge legitimiteten af offentlige institutioner og skabe mere rimelige og inklusive samfund, hvor alle medlemmer kan deltage fuldt ud.

Et tredje budskab er, at hindringer for politisk deltagelse ikke påvirker alle personer med handicap ligeligt. Personer med mere alvorlige handicap samt personer med særlige typer handicap – f.eks. personer med intellektuelle handicap – oplever uforholdsmæssige hindringer for deres deltagelse i det politiske liv. Da disse personer ofte er nogle af de mest isolerede og udelukkede, står politikerne over for en særlig udfordring med hensyn til at sikre, at de deltager fuldt ud i den politiske proces.

Med udgangspunkt i kravene i konventionen om rettigheder for personer med handicap på dette område og med udgangspunkt i undersøgelsens resultater, fremkommer fem emner:

- ophævelse af juridiske og administrative hindringer for politisk deltagelse

- mere tilgængelige valgprocedurer, -faciliteter og -materialer
- udvidede muligheder for deltagelse i det politiske og offentlige liv
- større bevidsthed om retten til politisk deltagelse for personer med handicap
- indsamling af data for at måle den politiske deltagelse for personer med handicap.

Rapporten indeholder detaljerede oplysninger om hvert af disse emner. FRA og ANED har formuleret udtalelser for hvert af disse spørgsmål, hvori de foreslår konkrete foranstaltninger, som EU's institutioner og medlemsstaterne kan træffe.

Ophævelse af juridiske og administrative hindringer for politisk deltagelse

EU's medlemsstater har gjort betydelige fremskridt i forhold til at integrere retten til politisk deltagelse for personer med handicap i deres nationale juridiske og politiske rammer⁽¹⁾. Alle medlemsstater på nær tre har ratificeret konventionen om rettigheder for personer med handicap med relativt få forbehold eller erklæringer i forhold til de vigtigste bestemmelser. De resterende tre medlemsstater har undertegnet konventionen og tager skridt til at ratificere den⁽²⁾. Derudover har en række medlemsstater udarbejdet nationale strategier for eller handlingsplaner om gennemførelse af konventionen om rettigheder

Evidensbaserede udtalelser

Analysen og udtalelserne i dette sammendrag er baseret på data indsamlet af FRA og det akademiske netværk for europæiske handicapeksperter (ANED), som er finansieret af Kommissionen. Dataindsamlingen var baseret på menneskerettighedsindikatorer udviklet af FRA og Kommissionen ved hjælp af indikatormodellen »struktur – proces – resultat«, som er udarbejdet af FN's højkommissær for menneskerettigheder.

FRA og ANED indsamlede gennem skrivebordsundersøgelser offentligt tilgængelige oplysninger

i de enkelte EU-medlemsstater og sendte et relativt lille antal anmodninger om data til offentlige myndigheder. De statistiske data, som anvendes i rapporten, blev udledt af FRA og ANED fra eksisterende sociale undersøgelser fra hele EU.

Undersøgelsens resultater er offentliggjort i deres helhed i rapporten om menneskerettigheds-mæssige indikatorer for retten til politisk deltagelse for personer med handicap (*Indicators on the right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators*) (se »Yderligere oplysninger«).

(¹) Se FRA (2013), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2012*, Årsberetning 2012, Luxembourg, Publikationskontoret, og FRA (2012), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2011*, Årsberetning 2011, Luxembourg, Publikationskontoret.

(²) Se kapitel 5 og 10 i FRA (2014), *Fundamental rights: challenges and achievements in 2013*, Årsberetning 2013, Luxembourg, Publikationskontoret.

for personer med handicap, som omhandler retten til politisk deltagelse i overensstemmelse med den europæiske handicapstrategi 2010-2020. Komitéen om rettigheder for personer med handicap – FN's organ, som overvåger gennemførelsen af konventionen om rettigheder for personer med handicap – vil formelt vurdere udviklingen med hensyn til at gennemføre konventionen i de af EU's medlemsstater, som har ratificeret konventionen om rettigheder for personer med handicap, og i selve EU gennem afsluttende bemærkninger til deltagerstater.

Analysens resultater viser imidlertid, at juridiske og administrative hindringer fortsat hindrer visse personer med handicap i at deltage i det politiske liv på lige fod med andre. Disse hindringer vedrører:

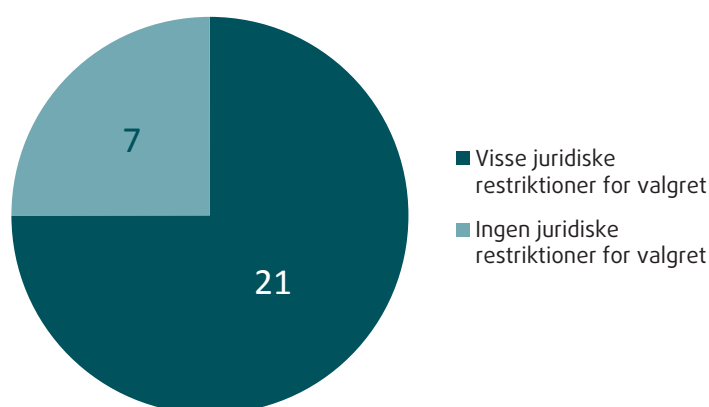
- juridiske restriktioner i forhold til valgretten for visse personer med handicap, navnlig personer med psykosociale eller intellektuelle handicap
- utilgængelige eller besværlige administrative processer, som kan fratage personer med handicap deres ret til at stemme; sådanne processer kan med andre ord i praksis fratage personer med handicap deres valgret
- vanskeligheder i forhold til at vurdere klagemekanismer i tilfælde, hvor personer med handicap oplever problemer med hensyn til at udøve deres valgret.

Med hensyn til juridiske hindringer er det vigtigste spørgsmål fratagelse af valgretten og valgbarheden for personer uden retsevne. I størstedelen af EU's medlemsstater medfører beslutningen om at fratage personer deres retsevne automatisk, at de fratages retten til at stemme. Hvis der er indført reformer, der skal give personer med handicap valgret, gælder de ikke altid alle slags valg, eftersom der i mange af EU's medlemsstater gælder forskellige love for forskellige typer af valg. Eksisterende afsluttende bemærkninger⁽³⁾ og udkastet til den generelle bemærkning om artikel 12 i konventionen om rettigheder for personer med handicap⁽⁴⁾ gør det klart, at udvalget om konventionen om rettigheder for personer med handicap mener, at national lovgivning, som fratager personer deres valgret på grund af et handicap eller lignende som f.eks. en vurderet »kapacitet«, bør reformeres.

Utilgængelige administrative processer i forbindelse med valg kan ligeledes forhindre personer med handicap i at deltage. I visse medlemsstater er de indførte procedurer for personer med handicap med hensyn til at anmode om støtte eller bistand ikke tilgængelige. På samme måde kan personer, der bor på langtidsinstitutioner, forhindres i at stemme på grund af manglende mekanismer, der gør det muligt for dem at stemme.

Den logiske følge af retten til at stemme er muligheden for at klage, når retten ikke realiseres. Analysen viser, at personer, som er frataget deres retsevne,

Figur 1: Kan personer uden retsevne stemme – efter EU-medlemsstat?

Kilde: FRA, 2014, Waddington 2014.

⁽³⁾ Alle afsluttende bemærkninger om konventionen om rettigheder for personer med handicap findes på: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4

⁽⁴⁾ FN's komité om rettigheder for personer med handicap (Committee on the Rights of Persons with Disabilities) (2013), *Draft General Comment on Article 12 of the Convention – Equal Recognition before the Law*, findes på: www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRPD/Pages/DGCArticles12And9.aspx

ikke i juridisk forstand kan indbringe klager vedrørende politisk deltagelse i størstedelen af medlemsstaterne. Endvidere kunne der kun i omkring en fjerdedel af EU's medlemsstater identificeres tilfælde af juridiske og ikkejuridiske klagemekanismer vedrørende sager om politisk deltagelse for personer med handicap. FRA's undersøgelser på andre områder har vist, at en af de faktorer, som ligger til grund for det lave antal sager, som når gennem

klagemekanismerne, sandsynligvis er manglen på tilgængelige oplysninger om, hvordan og hvor man skal klage⁽⁵⁾. Enkelte sager har dog nået Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol og under den valgfrie protokol til konventionen om rettigheder for personer med handicap, som giver mulighed for individuelle meddelelser, og som 21 EU-medlemsstater aktuelt har ratificeret, udvalget om konventionen om rettigheder for personer med handicap.

Udtalelser

EU har indgået konventionen om rettigheder for personer med handicap, og dens love og politikker skal stemme overens med EU's charter om grundlæggende rettigheder. Kommissionen rapporterer regelmæssigt om gennemførelsen af Rådets direktiv 93/109/EF og 94/80/EF om fastsættelse af de nærmere regler for valgret og valgbarhed ved valg til Europa-Parlamentet og kommunalvalg. Fremtidige rapporter om gennemførelsen af begge direktiver bør omfatte en vurdering af, om de fortolkes i overensstemmelse med retten til politisk deltagelse, som er nedfældet i artikel 29 i konventionen om rettigheder for personer med handicap.

Som det kan ses i FRA's årsberetning for 2013 og rapporterne fra Gruppen på Højt Plan vedrørende Handicapsspørgsmål siden 2010, har mange EU-medlemsstater indført eller er i gang med at udarbejde nationale handlingsplaner eller -strategier inden for handicappedes rettigheder. Disse politikker bør omfatte specifikke foranstaltninger til fremme af den politiske deltagelse for personer med handicap samt konkrete mål og milepæle, som fremskridtene i forbindelse med gennemførelsen af de relevante bestemmelser i konventionen om rettigheder for personer med handicap kan måles imod.

Fjernelse af sammenhængen mellem valgret og retsevne

I mange EU-medlemsstater hænger valgretten fortsat sammen med retsevne, så personer uden retsevne har ikke valgret ved valg til Europa-Parlamentet eller kommunalvalg. FRA's rapport fra 2010 om retten til politisk deltagelse for personer med mentale helbredsproblemer og personer med intellektuelle handicap (The right to political participation of persons with mental health problems and persons with intellectual disabilities), som er blevet ajourført i de efterfølgende årsberetninger fra FRA, viste, at visse medlemsstater vil skulle reformere deres lovgivning for at opfylde standarderne i konventionen om rettigheder for personer med handicap. I overensstemmelse med de afsluttende bemærkninger fra udvalget om konventionen om rettigheder for personer med handicap bør EU-medlemsstaterne ændre den nationale lovgivning, som fratager personer deres valgret på grundlag af handicap eller lignende som en vurderet »kapacitet«.

Som anført i den europæiske handicapstrategi for 2010-2020 støtter Kommissionen, at medlemsstaternes lovgivning om retsevne stemmer overens med konventionen om rettigheder for personer med handicap. Dette kan fortsætte gennem Gruppen på Højt Plan vedrørende Handicapsspørgsmål, hvor repræsentanter for EU's medlemsstater kan dele erfaringer med hensyn til at udvikle og gennemføre juridiske reformer på dette område.

Fjernelse af administrative hindringer

De nationale offentlige myndigheder bør sikre, at kravet om at blive registeret ved valg eller tilpasninger i rimeligt omfang ikke medfører, at personer med handicap udelukkes fra valg. Handlinger i denne henseende kan omfatte foranstaltninger, der sikrer, at registreringsprocessen er tilgængelig ved at udforme relevante websteder i overensstemmelse med EU-standard EN 301549, som stemmer overens med internationalt anerkendte standarder for tilgængelighed (f.eks. World Wide Web Consortiums Retningslinjer for tilgængeligt webindhold (WCAG) 2.0 AA), og ved at stille oplysninger til rådighed i alternative formater som f.eks. letlæselige formater, stor skrift eller braille.

Personer, som bor på langtidsinstitutioner, som ikke kan nå frem til et valgsted, bør kunne stemme på anden vis. Disse valgmetoder skal sikre, at afstemningen hemmeligholdes, og at personer med handicap frit kan vælge den person eller det parti, de ønsker at støtte, uden at blive påvirket unødigt af andre.

⁽⁵⁾ Se FRA (2009), *EU-MIDIS European Union Minorities and Discrimination Survey. Main Results Report*, Luxembourg, Publikationskontoret, og FRA (2012), *Access to justice in cases of discrimination in the EU – Steps to further equality*, Luxembourg, Publikationskontoret.

Effektivisering af klageprocedurer

Klagemekanismer, både juridiske og ikkejuridiske, bør være mere tilgængelige for personer med handicap. Et vigtigt skridt vil være at fjerne restriktionerne for personer uden retsevnes ret til at indbringe klager, uafhængigt af deres værge. Der bør imidlertid også træffes foranstaltninger for at sikre, at alle personer med handicap har adgang til oplysninger om, hvor og hvordan man klager, gennem udarbejdelse af forskellige former for oplysningsmateriale. Disse oplysninger bør distribueres gennem støtte- og interesseorganisationer for personer med handicap, herunder handicaporganisationer.

Endelig, som beskrevet i FRA's rapport fra 2011 om udfordringer og muligheder i forbindelse med adgang til retfærdighed i Europa: (Access to justice in Europe: an overview of challenges and opportunities) og FRA's rapport fra 2012 om adgang til retfærdighed i tilfælde af forskelsbehandling i Europa og mere lighed (Access to justice in cases of discrimination in the EU: steps to further equality), kan det være et vigtigt skridt på vejen til at håndhæve politiske rettigheder at give civilsamsfundsorganisationer, herunder handicaporganisationer, mulighed for at indbringe klager for domstolene. Strenge regler med hensyn til juridisk status forhindrer ofte civilsamsfundsorganisationer i at påtage sig en mere direkte rolle i retssager om overtrædelse af grundlæggende rettigheder.

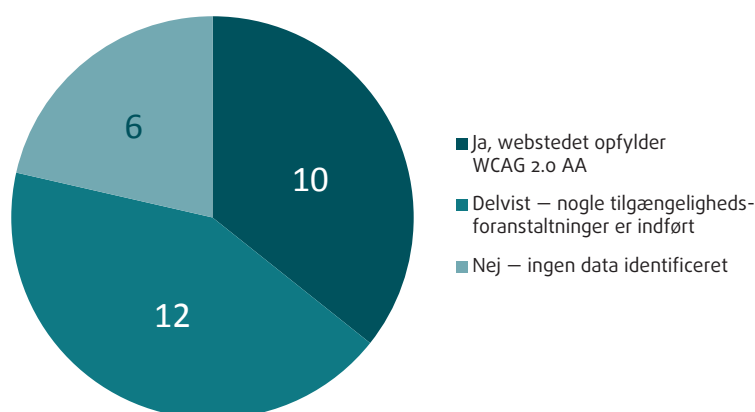
Mere tilgængelige valgprocedurer, -faciliteter og -materialer

Med hensyn til standarder for tilgængelighed har de fleste medlemsstater indført dem for opførelse og renovering af offentlige bygninger, mens omkring halvdelen har indført dem for valgsteder. Mange EU-medlemsstater har desuden fastlagt juridiske tilgængelighedskrav for informationsudbydere på internettet og radio- og tv-spredningsmedier, selv om disse krav i en lang række tilfælde kun gælder offentlige informationsudbydere. I de fleste EU-medlemsstaters valglovgivning kræves det, at personer med handicap skal have adgang til bistand ved valg, selv om dette i nogle medlemsstater kun tilbydes personer med fysiske eller sensoriske handicap.

De fleste medlemsstater har indført standarder for tilgængelighed for opførelse og renovering af offentlige bygninger, mens omkring halvdelen har indført dem for valgsteder. Det er imidlertid meget vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang disse standarder er gennemført korrekt, da der ikke findes robuste og sammenlignelige data om bygningers tilgængelighed i praksis. De manglende data betyder, at det ikke er muligt at fastslå, hvor stor en andel af valgsteder eller offentlige bygninger, som er tilgængelige for personer med handicap. Endvidere undermineres sådanne data, hvor de rent faktisk findes, af mangel på konsekvente kriterier for vurdering af tilgængelighed og fokus på personer med fysiske handicap i stedet for andre personer med handicap.

Et vigtigt led i at forbedre tilgængeligheden er at tilbyde tilpasninger i rimeligt omfang. Selv om det i de fleste EU-medlemsstaters valglovgivning kræves, at personer med handicap skal have adgang til

Figur 2: Angives det på det websted, som vejleder om valg og giver oplysninger om kandidater, at det opfylder tilgængelighedsstandarderne, pr. EU-medlemsstat?

Kilde: FRA, 2014.

bistand ved valg, tilbydes det i nogle medlemsstater kun personer med fysiske eller sensoriske handicap. Det er endvidere ikke altid muligt for personer med handicap selv at vælge, hvem de gerne vil have til at hjælpe dem.

Deltagelse i valgprocesser afhænger af adgang til oplysninger, almindeligvis gennem radio, tv og internettet samt trykt materiale. Som i det byggede miljø har mange EU-medlemsstater fastlagt juridiske tilgængelighedskrav for informationsudbydere på internettet og radio- og tv-udsendelsesmedier, selv om disse krav i en lang række tilfælde kun gælder offentlige informationsudbydere. I praksis viser de eksisterende data imidlertid, at valgrelaterede medier fortsat er stort set utilgængelige for personer med handicap. I de fleste medlemsstater anføres det ikke på det officielle websted, der skal give vejledning om valg og oplysninger om kandidater, at det opfylder World Wide Web Consortiums Retningslinjer for tilgængeligt webindhold (WCAG) 2.0 AA ⁽⁶⁾ med hensyn til internettilgængelighed, selv om de fleste har

taget skridt til at gøre oplysningerne mere tilgængelige. Selv om der er sket en stigning i tilgængeligheden af undertekster, som gør tv-programmer med valgoplysninger mere tilgængelige for mange hørehæmmede, er tilgængeligheden af lydbeskrivelser eller national tegnsprogstolkning mindre udbredt.

Det er vigtigt, at politiske partier som den vigtigste drivkraft for politiske beslutninger på alle forvaltningsniveauer sørger for, at deres kampagnemateriale er tilgængeligt for personer med handicap. Der blev identificeret eksempler på partiers manifestere i tilgængelige formater i halvdelen af EU-medlemsstaterne, men uden konsekvens. I en række medlemsstater var der kun et eller to partier, som formidlede oplysninger i tilgængelige formater, og da kun i et format, som passede til visse typer handicap. Hvad der er nok så vigtigt, stammede de pan-europæiske politiske partiers løfter om at fremstille kampagnemateriale til valget til Europa-Parlamentet i 2014 i høj grad fra kampagner fra handicaporganisationer om at øge tilgængeligheden af valg.

Udtalelser

Selv om der er indført juridiske tilgængelighedsstandarder i mange EU-medlemsstater, hindres tilgængeligheden af miljøet af, at der ikke findes fælles EU-standarder, der beskriver, hvad en tilgængelig bygning er. I overensstemmelse med deres ansvar i henhold til artikel 9, stk. 2, litra a), i konventionen om rettigheder for personer med handicap bør både EU og medlemsstaterne udvikle, bekendtgøre og overvåge gennemførelsen af minimumsstandarder og retningslinjer for tilgængeligheden af faciliteter og tjenester, som er åbne for eller formidles til offentligheden, herunder offentlige myndigheders bygninger. Disse kriterier omfatter tilgængelighedsbehovene for alle personer med handicap, ikke blot personer med fysiske handicap. Kommissionen vil fortsat støtte og supplere de nationale aktiviteter, herunder gennem anden fase af standardiseringsmandatet M/420 om tilgængelighed til det byggede miljø.

Hvor personer med handicap har brug for støtte til at stemme, bør det fastsættes i lovgivningen, at de kan få hjælp af en person, de selv vælger. Denne hjælp bør være tilgængelig for alle personer med handicap, hvis de ønsker det.

EU's medlemsstater bør tilskynde medieformidlere til at øge tilgængeligheden af deres produktioner. Websteder bør udformes i overensstemmelse med EU's tilgængelighedsstandard EN 301549, mens medieproduktioner kan gøres mere tilgængelige gennem undertekster, tegnsprogstolkning og lydbeskrivelser, gerne efter EU's standarder. For at opnå dette kan medlemsstaterne overveje at styrke de juridiske og politiske foranstaltninger vedrørende medietilgængelighed, f.eks. ved at opstille målbare mål for tilgængelighed og udvide den eksisterende lovgivnings anvendelsesområde, så den dækker både private og offentlige formidlere. EU kan fremme denne proces ved at støtte gennemførelsen af direktivet om audiovisuelle medietjenester, hvori det fastlægges, at medlemsstaterne skal tilskynde medietjenesteudbydere til at sikre, at deres tjenester gradvis bliver tilgængelige for syns- og hørehæmmede.

Op til valgene bør det kommunikationsmateriale, som vejleder i valg og giver oplysninger om kandidater, indeholde tydelige forklaringer på et enkelt sprog og være lettilgængelige i forskellige formater. Medlemsstaterne bør ligeledes sikre, at der er finansiering til rådighed til formidling af tilgængelige oplysninger i hele valgprocessen.

⁽⁶⁾ World Wide Web Consortium (W3C) (2008), *Retningslinjer for tilgængeligt webindhold (WCAG) 2.0*, W3C anbefaling, 11. december 2008, findes på: <http://www.w3.org/Translations/WCAG20-da/>

Politiske partier bør stille deres manifeste og andet kampagnemateriale til rådighed i alternative formater, som afspejler forskellige personer med handicaps behov, herunder letlæselige formater, videoer med undertekster eller tegnsprogstolkning, braille og store typer. Politiske partier kan ligeledes give personer med handicap bedre mulighed for at deltage i deres aktiviteter ved at tage skridt til at gøre deres arrangementer mere tilgængelige, f.eks. ved at kontrollere tilgængeligheden på mødesteder og tilbyde tegnsprogstolkning.

Udvidede muligheder for deltagelse i det politiske liv

Aktiv inddragelse af personer med handicap, herunder gennem deres repræsentative organisationer, i udvikling af politikker og lovgivning er endnu ikke et formelt krav eller praksis i alle EU-medlemsstater. Der er endvidere kun begrænsede oplysninger om antallet af folkevalgte, som er identificeret som handicappede.

Det undersøges også, hvilke muligheder personer med handicap og deres repræsentative organisationer mere generelt har for at deltage i det politiske liv ud over valg og afstemninger.

Grundig høring og aktiv inddragelse af personer med handicap gennem deres repræsentative organisationer i forbindelse med udvikling af politikker og lovgivning er en forpligtelse i henhold til konventionen

om rettigheder for personer med handicap, men er ikke et formelt krav eller systematisk praksis i alle EU-medlemsstater. Analysen viser, at handicaporganisationer i stigende grad høres og inddrages af offentlige myndigheder, når de tager skridt til at gennemføre konventionen om rettigheder for personer med handicap – en lovende praksis i hele Europa, som bør udvides og uddybes yderligere. Der er store muligheder for at inddrage organisationer for personer med handicap i at gennemgå og løse udfordringerne i denne rapport.

En vigtig indikation på, om personer med handicap har mulighed for at deltage i det offentlige liv, er antallet af personer med handicap, som vælges til et offentligt embede. Denne undersøgelse viser imidlertid, at der ikke findes tydelig dokumentation for, i hvilket omfang personer med handicap har været i stand til at udnytte muligheden for at blive valgt til Europa-Parlamentet, de nationale parlamenter eller kommunalforvaltninger.

Udtalelser

EU-medlemsstaterne og EU's institutioner bør nøje inddrage personer med handicap, herunder gennem deres repræsentative organisationer, i beslutningsprocesser vedrørende spørgsmål om personer med handicap. Til dette formål bør medlemsstaterne og EU's institutioner styrke de eksisterende mekanismer for inddragelse af handicaporganisationer, herunder ved at oprette rådgivnings- eller konsulentorganer. Disse bør omfatte en betydelig andel af handicaporganisationerne og afspejle forskellige grupper af personer med handicap. Repræsentanter for personer med handicap bør være fuldgældige medlemmer af sådanne organer, være på lige fod med andre og have de nødvendige ressourcer til at kunne deltage på en meningsfuld måde uden at sætte deres uafhængighed over styr.

EU-medlemsstaterne og EU's institutioner bør sikre, at muligheden for at deltage i høringsprocesser om udvikling af lovgivning og politikker, der påvirker personer med handicap, offentliggøres både tydeligt og bredt ved hjælp af tilgængelige kommunikationsmidler. Medlemsstaterne bør sikre, at handicaporganisationer kan formidle input i andre formater som braille eller letlæselige formater. Offentlige høringer og udvalgmøder, hvor der drøftes forslag til lovgivning, bør være tilgængelige gennem f.eks. fjernelse af fysiske hindringer og tilbud om tegnsprogstolke.

Ordninger, der skal sikre, at kandidater eller mulige kandidater har samme mulighed for at stille op til et embede som andre, bør overvejes i EU-medlemsstaterne. Disse bør omfatte finansiel eller anden støtte, som skal udgøre de yderligere ressourcer, som personer med handicap kan have brug for for at føre en effektiv kampagne, samt skridt til at fjerne fysiske og andre hindringer, som forhindrer adgang til bygninger, hvor der foregår politiske aktiviteter. Folkevalgte med handicap bør, når de er blevet valgt, tilbydes de tilpasninger i rimeligt omfang, som er nødvendige for, at de kan udføre deres opgaver på lige fod med andre.

Der kan være behov for tilpasninger i rimeligt omfang, som er skræddersyet til en bestemt persons behov, selv i et tilgængeligt miljø. Sådanne tilpasninger kræver oplysninger om de folkevalgtes behov. Ved indsamlingen af sådanne data skal juridisk fastlagte sikkerhedsforanstaltninger imidlertid overholdes for at sikre fortrolighed og respekt for personer med handicaps privatliv.

Større bevidsthed om retten til politisk deltagelse for personer med handicap

Analysen fra FRA og ANED viser, at der mangler uddannelses- og oplysningsarbejde for vigtige aktører som valgtilforordnede, politiske partier, offentlige myndigheder og medieudbydere med hensyn til, hvordan man opfylder personer med handicaps ret til politisk deltagelse. Derudover skal relevante aktører opbygge kapacitet til at opfylde personer med handicaps behov.

For at sikre, at rettighederne realiseres, skal tjenestemænd og andre nøglemedarbejdere være velunderrettede om handicap generelt samt centrale principper i konventionen om rettigheder for personer med handicap som tilgængelighed og pligt til at sørge for tilpasninger i rimeligt omfang. Dataene viser, at uddannelse af valgtilforordnede, herunder i ikkeforskelsbehandling på grund af handicap, tilgængelighed og tilpasninger i rimeligt omfang, ikke er et lovkrav i alle EU-medlemsstater på nær én. Handicaporganisationer spiller en vigtig rolle i forhold til at øge offentlige myndigheders bevidsthed om personer med handicaps rettigheder og kan fortsat gøre dette gennem videreudvikling af høringsmekanismer på alle forvaltningsplaner.

Betydningen af at skabe større bevidsthed er ikke begrænset til offentlige myndigheder og andre aktører, som deltager i valg. Det er ligeledes vigtigt, at personer med handicap selv, og navnlig de, der har mere alvorlige handicap, og som ofte er mest udelukket fra det politiske liv, er bevidste om valgetten og retten til at deltage i det politiske liv. Når personer med handicap først er bevidste om disse rettigheder, kan de i højere grad selv identificere praksis og procedurer, som afholder dem fra at opfylde disse rettigheder.

Sammen med større bevidsthed er opbygning af relevante aktørers kapacitet til at opfylde vælgere med handicaps behov en vigtig aktivitet. Data om tilgængeligheden af oplysnings- og kampagnemateriale viser, at der er behov for at øge politiske partiers og medieorganisationers kapacitet til at gøre deres materialer mere tilgængelige. Ligeledes viser valgsteders og offentlige bygningers manglende tilgængelighed, at det er nødvendigt at øge de relevante offentlige myndigheders kapacitet til at kontrollere gennemførelsen af bygningsreglementer om tilgængelighed samt udarbejde detaljerede og standardiserede retningslinjer for vurdering af bygningers tilgængelighed i praksis.

Udtalelser

EU-medlemsstaterne bør tage konkrete skridt til at udvikle de offentlige myndigheders kapacitet til at overvåge gennemførelsen af bygningsreglementer om tilgængelighed og sikre, at organer med ansvar for at sikre opfyldelse af tilgængelighedskrav tildeles tilstrækkelige ressourcer. Kommissionen bør bistå denne proces ved fortsat at støtte udarbejdelsen af EU-standardiserede retningslinjer for vurdering af bygningers tilgængelighed under hensyntagen til alle personer med handicaps behov.

Medlemsstaterne bør sikre, at både valgmyndigheder og tjenestemænd med ansvar for at føre opsyn med valg på lokalt plan modtager tilstrækkelig uddannelse i ikkeforskelsbehandling på grund af handicap, tilgængelighed og tilpasninger i rimeligt omfang. Uddannelsen bør ligeledes omfatte de relevante nationale lovbestemmelser om bistand til personer med handicap ved valg samt procedurer for anmodning om bistand eller støtte. For at sikre, at uddannelsen omfatter alle de barrierer, som personer med handicap oplever, bør handicaporganisationerne inddrages i udformningen og gennemførelsen deraf, herunder gennem fælles initiativer fra valgmyndigheder og handicaporganisationer.

Medlemsstaterne bør udføre aktiviteter, der øger bevidstheden hos personer med handicap om valgprocesserne. Dette kan opnås gennem borgeruddannelsesprojekter, hvor personer med handicap undervises i deres politiske rettigheder, samt udvikling af interessegrupper. Bevidsthedsskabende aktiviteter bør ligeledes omfatte langtidsinstitutioner, hvor personer med handicap bor.

For at øge politiske partiers og medieorganisationers kapacitet til at gøre deres produktioner tilgængelige for personer med handicap bør medlemsstaterne sammen med handicaporganisationerne udarbejde praktiske retningslinjer for, hvordan man fremstiller tilgængelige manifeste, kommunikationsmateriale og udsendelser.

Indsamling af data til at måle den politiske deltagelse for personer med handicap

Undersøgelsen var baseret på eksisterende data indsamlet fra offentligt tilgængelige kilder i de 28 EU-medlemsstater. Dataindsamlingsprocessen og analysen afslørede tre vigtige emner:

- mangel på systematisk dataindsamling
- mangel på standarder og retningslinjer for måling af tilgængelighed, navnlig med henblik på at sammenligne resultater i hele EU
- bekymringer om eksisterende metoder til indsamling af erfaringer for personer med handicap.

Generelt viser undersøgelsen, at det endnu ikke er muligt at foretage en korrekt vurdering af situationen med hensyn til personer med handicaps politiske deltagelse i EU på grund af mangel på pålidelige og sammenlignelige data. Der indsamles kun begrænsede systematiske data i medlemsstaterne eller EU om personer med handicaps erfaringer med at deltage i valg.

Selv hvor der var tilgængelige data, blev sammenligninger på tværs af landene besværliggjort af manglen på en fælles forståelse af handicap og manglen på harmoniserede EU-standarder for vurdering af tilgængelighed. De eksisterende data fokuserer ofte på personer med fysiske handicaps situation og omfatter ikke andre personer med handicap, som står over for mindre synlige hindringer for politisk deltagelse.

Det er en udfordring at indsamle pålidelige og præcise statistiske data om personer med handicaps erfaringer. Når visse personer med handicap – f.eks. personer, der bor på institutioner, eller personer, som ikke kommunikerer verbalt – udelukkes fra aktuelle undersøgelser, understreger det blot behovet for at forbedre de eksisterende metoder, som er til rådighed, og sørge for tilstrækkelige ressourcer til at sikre, at deres erfaringer dokumenteres gennem målrettede, enkeltstående og sammenlignelige data. Der arbejdes allerede globalt med dette i Washington Group on Disability Statistics, som FRA og Kommissionen deltager i, og på EU-plan af blandt andre Eurostat. FRA vil sammen med Kommissionen, ANED og relevante aktører fortsat støtte en bedre indsamling af relevante data.

Udtalelser

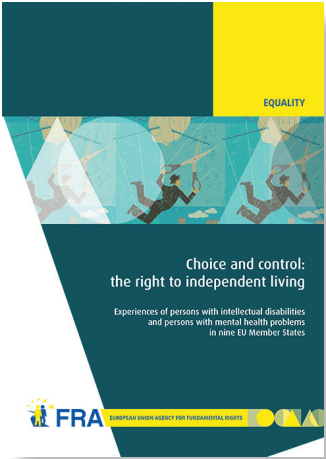
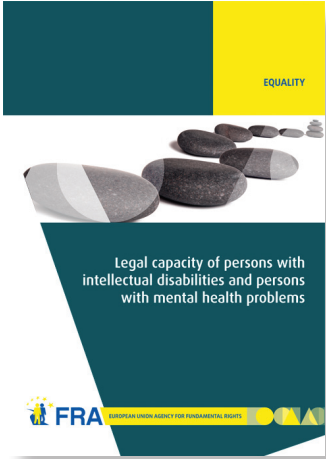
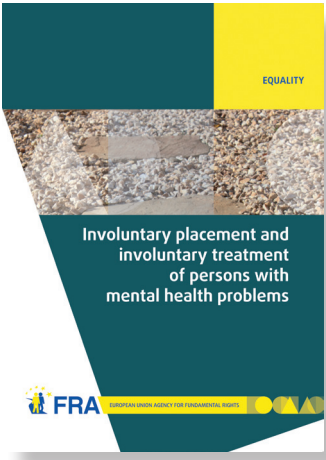
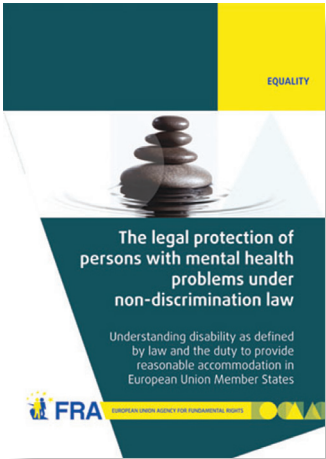
I overensstemmelse med forpligtelserne i artikel 31 i konventionen om rettigheder for personer med handicap bør EU og medlemsstaterne påtage sig at indsamle passende oplysninger, herunder statistiske data og data fra undersøgelser, så de kan formulere og gennemføre politikker, der gennemfører bestemmelserne i konventionen om politisk deltagelse.

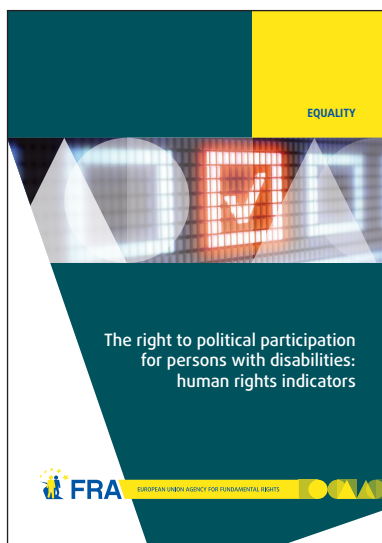
Med udgangspunkt i foranstaltningerne i den europæiske handicapstrategi 2010-2020 og målet om social inklusion i EU 2020-strategien bør Kommissionen arbejde på at harmonisere oplysninger om handicap, som er indsamlet gennem EU's sociale undersøgelser (EU-statistikker over indkomstforhold og levevilkår, undersøgelser af arbejdsstyrken, ad hoc-modul, interviewundersøgelsen vedrørende sundhed i EU) med regelmæssig indsamling af sammenlignelige data om hindringer for social inklusion af personer med handicap, herunder politisk deltagelse.

For at sikre sammenlignelige data i hele EU kan EU's institutioner og medlemsstaterne arbejde sammen om at udarbejde fælles aftalte retningslinjer for måling af situationen vedrørende grundlæggende rettigheder for personer med handicap. Til at begynde med kan de fælles retningslinjer for måling af tilgængelighed videreudvikles.

EU's institutioner, som har mandat til at indsamle data, bør støtte og supplere medlemsstaternes arbejde med at indsamle statistik og data, der afspejler de hindringer, der forhindrer personer med handicap i at deltage fuldt ud i det politiske og offentlige liv. Dette kan omfatte videreudvikling og gennemførelse af dataindsamlingsmetoder, som inddrager alle personer med handicap, herunder personer med mere alvorlige handicap.

Disse fem FRA-rapporter giver en nærmere analyse af emner vedrørende rettigheder for personer med handicap.

Muligheden for at deltage i det politiske liv, uanset om det omfatter valgbarhed, indmeldelse i et politisk parti eller det at følge med i politiske nyhedshistorier i medierne, er helt centralt for det at bo i et demokratisk samfund. I rapporten analyseres data om den politiske deltagelse for personer med handicap, som er indsamlet fra de 28 EU-medlemsstater af Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende Rettigheder (FRA) og det akademiske netværk for handicapeksperter (ANED) som er finansieret af Kommissionen. De menneskerettighedsindikatorer, som fremlægges i rapporten, viser, at juridiske og administrative hindringer, utilgængelige processer og oplysninger samt manglende bevidsthed om politiske rettigheder kan fratage personer med handicap muligheden for at deltage i det politiske liv i deres samfund. Undersøgelsen afslører også manglen på pålidelige og sammenlignede data om personer med handicaps erfaringer med at deltage i valg i EU. Det er vigtigt hurtigst muligt at tage hånd om disse udfordringer med hensyn til at øge legitimiteten af offentlige institutioner og skabe mere rimelige og inklusive samfund, hvor alle medlemmer kan deltage fuldt ud.

Yderligere oplysninger:

Den fuldstændige rapport fra FRA, *The right to political participation of persons with disabilities: human rights indicators*, kan læses på: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/indicators-political-participation-persons-disabilities>

FRA's aktiviteter vedrørende rettigheder for personer med handicap kan ses her: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>

Publikationskontoret

© Den Europæiske Unions Agentur for Grundlæggende
Rettigheder, 2014
Foto: © Shutterstock

FRA – DEN EUROPÆISKE UNIONS AGENTUR FOR GRUNDLÆGGENDE RETTIGHEDER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Østrig
Tlf. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

9 78 92 9239 476 9

